

ΠΕΝΤΕ ΧΡΟΝΙΑ ΜΝΗΜΟΝΙΟ: ΤΙ ΕΦΤΑΙΞΕ ΚΑΙ ΤΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ

του Νέστορα Ε. Κουράκη

Πέντε χρόνια μετά τη διακήρυξη του τότε Πρωθυπουργού Γιώργου Παπανδρέου στο Καστελλόριζο ότι η Ελλάδα έπρεπε να υπαχθεί στον νεότευκτο τότε μηχανισμό διάσωσης και να υπογράψει το λεγόμενο Πρώτο Μνημόνιο (23.4.2010), είναι, πιστεύω, καλή ευκαιρία για μια πρώτη αποτίμηση αυτής της τραγικής πορείας της χώρας, μιας πορείας που τελικά κατέληξε στα σημερινά αδιέξοδα και που παραπέμπει σε κάτι μεταξύ πίθου Δαναΐδων και λίθου του Σισύφου... Ωστόσο, η αποτίμηση αυτή θα ήταν λάθος να περιορισθεί σε μια απλή καταγραφή της κατάστασης ή σε μια επίρριψη ευθυνών και «κυνήγι μαγισσών» εναντίον συγκεκριμένων πολιτικών προσώπων. Πολύ πιο χρήσιμο θα ήταν να αναζητηθούν τα βαθύτερα αίτια αυτής της αδιέξοδης πορείας, έτσι ώστε να υπάρξουν αντίστοιχα μέτρα μιας κατά το δυνατόν εκρίζωσης των προβλημάτων που εκτρέφουν επί χρόνια την κρίση. Υπό τα πρίσμα αυτό θα άξιζε, η Εξεταστική Επιτροπή που άρχισε να λειτουργεί στη Βουλή «για το έλεγχο των αιτιών που δημιουργήθηκε το δημόσιο χρέος», να επεκτείνει την έρευνά της σε όλους ανεξαιρέτως τους παράγοντες που οδήγησαν στη σημερινή κρίση και να δώσει έτσι ικανοποιητικές απαντήσεις σε θέματα όπως τα ακόλουθα:

- Γιατί μεταξύ 1980 και 1993 το χρέος εκτινάχθηκε από 28,6% σε 111,6% του Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος (ΑΕΠ);
- Γιατί ο αριθμός όσων υπηρετούν στο Δημόσιο αυξήθηκε αδιάκοπα και συνεχώς κατά την περίοδο της Μεταπολίτευσης, φθάνοντας από 149.000 το 1974 σε 311.000 το 1989, σε 433.000 το 2000 και σε 512.000 το 2009¹.
- Γιατί πέρα από την προαναφερθείσα αύξηση των διορισμών στο Δημόσιο αυξήθηκαν και οι αμοιβές του Δημοσίου, από 11,1% του ΑΕΠ την περίοδο 2000-2007, στο 13,4% του ΑΕΠ το 2009; Και γιατί, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, η αύξηση αυτή ήταν κατά μέσο όρο 8,4% ετησίως στις δημόσιες επιχειρήσεις και 6,2% στον στενό δημόσιο τομέα;
- Γιατί ενώ το 2006 το έλλειμμα μεταξύ δημοσιονομικών εσόδων και δαπανών ήταν -5,7%, μόλις τρία χρόνια αργότερα, δηλ. το 2009, έφθασε στο -15,6%;
- Πόσο πολύ η παραπάνω διόγκωση του ελλείμματος οφειλόταν στη συνειδητή επιδίωξη των πολιτικών παρατάξεων που βρίσκονταν στην εξουσία να «βολεύουν» τους δικούς τους ανθρώπους και μάλιστα με ολοένα και υψηλότερες αμοιβές;
- Πόσο πολύ η εν λόγω διόγκωση του ελλείμματος οφειλόταν επίσης σε έναν υπέρογκο δανεισμό από το εξωτερικό και σε μια κατασπατάληση του δημόσιου χρήματος για

¹ Τα στοιχεία αυτά, όπως και όσα άλλα ακολουθούν, έχουν αντληθεί κυρίως από τα έργα του *Τάσου Γιαννίτση* «Η Ελλάδα στην Κρίση», Αθήνα: εκδ. Πόλις, 2013, σελ. 94 επ. και 130 επ., καθώς επίσης του *Γιάννη Βούλγαρη* «Η Μεταπολιτευτική Ελλάδα 1974-2009», Αθήνα: εκδ. Πόλις, 2013, *passim*.

προκηρύξεις περιττών δημοσίων έργων, για παροχές εισοδηματικών ή άλλων προνομίων σε επίλεκτες κατηγορίες πολιτών (ο Πάνος Καζάκος κάνει εδώ λόγο για «κοινωνία προσοδούχων»²), σε αγορά άχρηστων εν πολλοίς οπλικών συστημάτων, ή και σε παροχή χαριστικών δανείων σε ημετέρους μέσω «φιλικά προσκείμενων» τραπεζικών ιδρυμάτων;

- Πόσο πολύ κατά τη διάρκεια της Μεταπολίτευσης επιχειρήθηκε με σοβαρότητα η ριζική αντιπαράθεση των κυβερνώντων με χρόνια προβλήματα του Ελληνικού Κράτους και η μερική έστω επίλυσή τους, όπως: ο περιορισμός της γραφειοκρατίας και η εμπέδωση της αξιοκρατίας στη δημόσια διοίκηση, η εξυγίανση των προβληματικών επιχειρήσεων, επίσης δε η ουσιαστική μεταρρύθμιση τομέων όπως το ασφαλιστικό (με πρόωρες συντάξεις στα 45 και τα 50), το σύστημα της υγείας (με απίστευτες φαρμακευτικές δαπάνες) και το σύστημα της εκπαίδευσης (χωρίς σύνδεση με τις ανθρωπιστικές αξίες, αλλά και την παραγωγικότητα) και, ακόμη, η εισαγωγή ενός φιλικού για την επιχειρηματικότητα ρυθμιστικού συστήματος (άνοιγμα «κλειστών επαγγελμάτων» κ.λπ.).

- Πόσο πολύ στη διαιώνιση των ανωτέρω χρόνιων προβλημάτων συνετέλεσαν με την απροθυμία τους να δώσουν λύσεις τόσο τα κόμματα εξουσίας, όσο –δυστυχώς- και οι αριστερές δυνάμεις, που τάχθηκαν σθεναρά αντίθετες σε κάθε μεταρρύθμιση, υποστηρίζοντας με πνεύμα αρνητισμού και ακαμψίας την εμμονή στην κρατούσα κατάσταση, τον κρατισμό και την αποθέωση του ψηφοθηρικού καιροσκοπισμού;

- Πόσο πολύ συνετέλεσαν επίσης στην επέλευση της κρίσης και ιδίως στην απώθηση πιθανών επενδυτών οι άμετρες συνδικαλιστικές διεκδικήσεις, οι υψηλές ασφαλιστικές εισφορές σε συμπόρευση με τους υψηλούς φορολογικούς συντελεστές, το περίπλοκο νομικό σύστημα ως προς το να δοθεί άδεια λειτουργίας σε μια επιχείρηση, οι τυπολατρικές αποφάσεις κάποιων δικαστικών συνθέσεων (π.χ. υποθέσεις Costa Navarino, Badminton και «Αστέρα» Βουλιαγμένης) και η ροπή προς διαφθορά κάποιων υπαλλήλων με θέσεις-κλειδιά για την έγκριση των επενδύσεων;

- Πόσο πολύ, αμέσως μετά τα πρώτα συμπτώματα της κρίσης, τα κόμματα εξουσίας διαμόρφωσαν ένα εθνικό σχέδιο για αντιμετώπιση της κρίσης, αντί να σύρονται και να υποτάσσονται στο «Μνημόνιο» των δανειστών;

- Και ακόμη, σε επίπεδο εξωγενών παραγόντων: Γιατί η Ευρωπαϊκή Ένωση άφησε την Ελλάδα να πορεύεται με τέτοια ελλείμματα προς το χάος, χωρίς να πιέσει εγκαίρως για τη λήψη μέτρων προς αποτροπή αυτής της τραγικής πορείας; Και γενικότερα: Γιατί δημιουργήθηκε το ενιαίο νόμισμα «ευρώ» χωρίς ουσιώδεις αντισταθμιστικές πολιτικές και χωρίς μηχανισμούς προστασίας, εποπτείας και στήριξης σε περιόδους κρίσεων³;

- Επίσης: Γιατί η Τρόικα ενθάρρυνε (εάν όχι: επέβαλε) με το Μνημόνιο μέτρα που ήδη ο Γιάννης Βαρουφάκης από τον Απρίλιο 2010 είχε προβλέψει ότι θα οδηγήσουν σε μια «αντιαναπτυξιακή, υφεσιακή πορεία κατά την οποία το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν θα

² Βλ. Πάνου Καζάκου, Από τον ατελή εκσυγχρονισμό στην κρίση, Αθήνα: εκδ. Πατάκη, Ιούνιος 2010, σελ. 67.

³ Το ότι την αποτροπή κρίσεων δεν προέβλεπε η συμφωνία του Μαστριχτ επεσήμανε ορθά ήδη από το 2005, μεταξύ άλλων, ο Κωνσταντίνος Κόλμερ, στο προφητικό έργο του «Η μεγαλειώδης απάτη του ευρώ», Αθήνα: εκδ. Λιβάνη, σελ. 86.

συρρικνωθεί με ρυθμούς που δεν έχει ξαναδεί η ελληνική κοινωνία»⁴. Και γιατί η ίδια αυτή Τρόικα ευνόησε τόσο πολύ την άγρια περικοπή μισθών και συντάξεων και την καταβύθιση της χώρας στην ύφεση και την ανεργία, χωρίς τουλάχιστον να συμβάλει ταυτόχρονα με την τεχνογνωσία της στη δραστική μείωση των τιμών σε προϊόντα και υπηρεσίες, ώστε να υπάρξει κάποια στοιχειώδης διασφάλιση στην αγοραστική δύναμη των πολιτών;

- Και τέλος, ποια μέτρα λήφθηκαν κατά τη διάρκεια της Μεταπολίτευσης, ώστε ιδίως η ελληνική νεολαία να προσανατολισθεί επαγγελματικά στον ιδιωτικό τομέα (αντί για το Δημόσιο) και να αναπτύξει έτσι πρωτοβουλίες και καινοτόμο διάθεση (π.χ. start-ups), μέσα στο πλαίσιο ενός οργανωμένου κρατικού σχεδιασμού για ενθάρρυνση της δημιουργικότητας;

Συνήθως η θέση ενός ζητήματος υποδεικνύει και τις πιθανές λύσεις του. Συνεπώς, τα ερωτήματα που τίθενται ανωτέρω θα μπορούσαν, εάν αναγνωσθούν «between the lines», να δώσουν και μια κατεύθυνση για έξοδο από την κρίση, ακόμη και τώρα, με κύρια έμφαση, κατά την άποψή μου, στους εξής τέσσερις άξονες: εγκατάλειψη ενός λαϊκίστικου πελατειακού συστήματος, στελέχωση των επιχειρήσεων και υπηρεσιών ιδιωτικού και δημόσιου τομέα με αμιγώς αξιοκρατικά κριτήρια, υιοθέτηση ρεαλιστικών πολιτικών που εστιάζουν στην ορθολογική οργάνωση του Κράτους, και προώθηση ως μοναδικού γνώμονα για τη λήψη πολιτικών αποφάσεων, του δημοσίου συμφέροντος.

Εάν μπορέσει η Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής να δώσει αντικειμενικές και απροκατάληπτες απαντήσεις στα μισά, έστω, από τα ανωτέρω τεθέντα ερωτήματα (διευρύνοντας βέβαια το χρονικό πλαίσιο της έρευνάς της σε όλη την περίοδο της Μεταπολίτευσης), θα έχει προσφέρει, όπως πιστεύω, μια πολύ μεγάλη υπηρεσία στη χώρα, καθώς θα έχει βρει ουσιαστικές απαντήσεις για το πώς φθάσαμε έως εδώ και, άρα, πώς θα καταφέρουμε να απαλλαγούμε επιτέλους από τη μοίρα του Σίσυφου και των Δαναΐδων...

⁴ Βλ. *Γιάννη Βαρουφάκη*, *Η Γένεση της Μνημονιακής Ελλάδας. Ένα χρονικό της Κρίσης*, Αθήνα: εκδ. Gutenberg, Νοέμβριος 2014, σελ. 42 (συνέντευξη από 4.5.2010).